

Jaunimo nusikalstamumas: tarp baimės ir realybės

Apie paauglių nusikalstamumą žiniasklaidoje dažnai kalbama garsiai ir su nerimu – tarsi tai būtų auganti grėsmė visuomenei. Tačiau ar tikrai gyvename pavojingesniame pasaulyje nei anksčiau? Kviečiame paskaityti interviu su mūsų organizacijos bičiuliu, teisininku ir kriminologu Gintautu Sakalausku, kuris primena, kad per santykį atsiranda galimybė keisti jaunų žmonių gyvenimus.

– Papasakokite apie save – kaip pasirinkote kriminologiją ir kodėl jums asmeniškai svarbi paauglių nusikalstamumo tema?

” 1992 metais pradėjau studijuoti teisę Vilniaus universitete. Jau studijų metu man buvo įdomus jaunų žmonių gyvenimo kontekstas – kaip jauni žmonės elgiasi, kas juos veikia. Didelis lūžis įvyko ketvirtame kurse, kai išvažiavau į Vokietiją studijuoti socialinio darbo ir baudžiamosios justicijos. Tai buvo socialinio darbo studijos per baudžiamąjį persekiojimą perspektyvą. Būtent tos studijos labai pakeitė mano požiūrį – į baudžiamąją teisę, į nusikalstamą elgesį ir į tai, kas išties veiksminga siekiant jį keisti. Ten pirmą kartą rimčiau susidomėjau kriminologija.

Vokietijoje pamačiau visai kitokį mokslinį ir praktinį požiūrį į jaunus žmones ir jų delinkventinį elgesį. Ten sistema orientuota ne į kontrolę ar baudimą, o į pagalbą. Sukurtas labai aiškus teisinis reglamentavimas, kurį puikiai išmano visi, dirbantys su jaunimu, sukurta tinkamų paslaugų infrastruktūra ir keliamas pagrindinis klausimas, į kurį siekiama atsakyti – ne „kaip nubausti, o kaip suprasti ir padėti“, nors atsakyti į jį ne visuomet taip paprasta, kaip užduoti.“

VILNIUS SOCIAL
CLUB

– Viešojoje erdvėje paauglių nusikalstamumas dažnai pristatomas kaip auganti grėsmė. Kiek tai atitinka realybę?

” Tai universalus dalykas – visais laikais suaugusieji linkę manyti, kad jaunimas yra vis blogesnis. Jaunimui keliama daug nerealių lūkesčių – suaugusieji jaunimui perkelia daug savo baimių ir pageidavimų, kas nėra teisinga. Jeigu žiūrime į Lietuvos statistiką, tai per pastaruosius 20 metų registruotas paauglių nusikalstamumas sumažėjo maždaug 5–6 kartus. Tai yra labai ryškus pokytis. Realus nusikalstamumo lygis irgi mažėja. Jauni žmonės šiandien daugiau laiko praleidžia prie kompiuterių, mažiau – gatvėje, mažiau spontaniškų situacijų, mažiau tiesioginio bendravimo, todėl mažiau ir delinkvencijos.

Bet čia bendra tendencija, visuomet yra jaunų žmonių, kuriems dėl nepalankios aplinkos rizika nuslysti yra daug didesnė. Be to, žiniasklaida šią temą atranda vis iš naujo, dažniausiai, kaip bebūtų gaila, demonizuodama jaunų žmonių nusikalstamą elgesį, kuris dažniausiai yra tik kitaip neįveikiamų individualių ir struktūrinių sunkumų padarinys.“

– Ar kontrolė ir bausmės iš tiesų kuria saugumą?

” Natūralu, kad žmonės nori jaustis saugiai. Ir tada atrodo, kad griežtesnės bausmės ar įkalinimas tą saugumą sukurs. Bet kriminologija rodo, kad taip nėra. Tai dažnai yra iliuzija – tarsi bandymas „paslėpti problemą“.

Jaunų žmonių problemos per jų pasmerkimą ar atirbimą niekur nedingsta. Ir labai dažnai kaltinimas, stigmatizacija, tuo labiau – įkalinimas sukuria dar daugiau problemų ateityje. Todėl svarbiausia yra suprasti jauną žmogų – kas su juo vyksta, ko jam reikia, ir pasiūlyti realią pagalbą. Tik tada galima tikėtis teigiamo elgesio pokyčio, dėl kurio saugesni tampa ir aplinkiniai.“

– Kaip vertinate individualią atsakomybę už savo elgesį ir bendruomenės įtaką?

” Teisine prasme atsakomybė už savo elgesį visada yra asmeninė. Bet iš kriminologinių tyrimų žinome, kad kiekvienam jaunam žmogui ir jo elgesiui įtaką daro šimtai veiksnių. Yra tas geras posakis, kad vaikui užauginti reikia viso kaimo. Ir tai yra labai taiklu. Mes turime tyrimų, kurie rodo, kad labai svarbūs yra pirmieji gyvenimo mėnesiai, santykis su tėvais, vėliau – mokykla. Jeigu šiose vietose nėra dėmesio, ryšio, pagalbos – vaikas pradeda „kristi“ iš pozityvaus socialinio tinklo.

Ir tada dažnai atsitinka taip, kad nei šeima, nei mokykla, nei kitos institucijos jo „nepagauna“. Tėvai kartais nesidomi, kartais nesugeba, kartais patys turi problemų. Mokykla dažniausiai orientuojasi tik į akademinis rezultatus – jeigu vaikas nepajėgus jų siekti, jis lieka paraštėse. Nereikėtų stebėtis, kai vaikas į nepatenkintus socialinius poreikius reaguoja agresyviau ar kitokiu nusikalstamu elgesiu. Taigi – teisinė atsakomybė yra asmeninė, bet platesne prasme atsakomybė yra bendruomenės.“

Gintautas Sakalauskas savanorystėje

– Kokie pokyčiai visuomenėje padėtų jaustis saugiau?

” Pirmiausia, man atrodo, svarbu suprasti, kad mes gyvename pakankamai saugioje visuomenėje. Lietuva yra viena saugiausių šalių Europoje. Mes turime daug dalykų, kurie veikia: augančią ekonomiką, besiplečiantį socialinių paslaugų tinklą, stabilią švietimo sistemą, aktyvų nevyriausybinį sektorių. Svarbu tai matyti ir vertinti.

Bet kartu labai svarbu neprarasti dėmesio socialinėms problemoms, stiprinti bendruomeniškumą, pagalbos tinklus, saugoti žmogaus orumą – nepriklausomai nuo to, ką jis yra padaręs. Ir labai svarbu nepasiduoti greitiems, populistiniams sprendimams – pavyzdžiui, siūlymams mažinti baudžiamosios atsakomybės amžių ar griežtinti bausmes. Tokie sprendimai dažniausiai tik pablogina situaciją, nors kažkam gali leisti trumpam laikui įgyti politinį populiarumą.“

– Kas, jūsų patirtimi, iš tiesų veikia dirbant su jaunais žmonėmis?

” Aš pats jau daugiau nei 30 metų vienaip ar kitaip dirbu su jaunimu – tiek akademinėje veikloje, tiek savanorystėje. Vienas labai svarbus kontekstas man buvo savanoriška jaunimo veikla Vilniaus Pal. J. Matulaičio parapijoje. Taip pat pastaruosius daugiau nei 10 metų savanoriauju Musninkų vaikų dienos centre. **Ir jeigu turėčiau nurodyti vieną dalyką, kuris veikia, tai būtų – santykis. Be santykio nieko neįmanoma padaryti. Tik kito žmogaus dėmesys leidžia judėti pirmyn ir atverti naujas perspektyvas.** Ypač tiems, kurie jau yra patekę į sudėtingas situacijas.“

Santykis keičia.

Ir būtent iš santykio prasideda tikri pokyčiai.

Vilniaus socialinis klubas nuolat ieško atsakymų, kaip galime prisidėti prie paauglių gerovės. Jei tai rūpi ir jums – kviečiame į gyvą diskusiją su žmonėmis, kurie kasdien kuria pokyčius: nuo politikų, žurnalistų iki psichologų, žmogaus teisių atstovų, jaunimo darbuotojų, globėjų ir pačių jaunų žmonių.

Susitikime svarbiausiame mūsų vasaros renginyje „Drąsiai su pagarba“.

Registracija į diskusijas [čia](#).

VILNIUS SOCIAL CLUB

kviečia į renginį

DRĄSAI su pagarba ↙

Birželio 3 d. | 15:00–20:00 val. | Baltasis tiltas

Diskusijų ir pažinimo erdvė
15:00–18:00 val.
VSC Underground / Konstitucijos pr. 3A
(Europos požeminė perėja)

Atvira veiklų ir patyrimų erdvė
17:00–20:00 val.

VILNIUS SOCIAL CLUB